

сфери діяльності, вимагаючи від нього одночасно і нормативно регульований тип поведінки у соціумі.

Подальше дослідження функціонування соціальних інститутів дозволить нам ефективно з'ясувати історико-педагогічні закономірності формування освітньо-виховного середовища Півдня України останньої чверті ХУІІІ – початку ХХ століть.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дюркгейм Е. Про розподіл суспільної праці. – Одеса, 1900. – С. 23-24.
2. Конт О. Курс положительной философии. – СПб., 1899. – С.3-44.
3. Комаров М. З. О понятии социального института // Введение в социологию. – № 3. – С. 19.
4. Смелзер Н. Социология. – М., 1994. – С. 79-81.
5. Коржевская Н. Социальный институт как общественное явление (социологический аспект). – Свердловск, 1983. – С. 3 – 11.
6. Осипов Р. В., Кравченко А. И. Институциональная социология // Современная западная социология. – М., 1990. – С. 118.
7. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии. – М., 1969. – С. 96-97.
8. Hamilton W. Institution/Encyclopedia social sciences. – Vol. VIII. – P. 84.
9. Homans G. S. Sociological relevance behaviorism//Behavioral sociology. Ed. R. Burgess, D. Bushell. – N.- Y., 1969. – P. 6.
10. Parsons P. Essays on sociological theory.- N.-Y., 1964. – P. 231-232.
11. Spencer H. Principles ethic.- N.- Y., 1904. – Vol. 1 – P. 3.
12. Weber M. Essays on sociology. – N.- Y., 1964.- P. 214.

Корецкая Л.А.

ФУНКЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ИНСТИТУТОВ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА

В статье рассматриваются социальные институты как очаги функционирования образовательно-воспитательного процесса. Социальные институты как интегрированные системы определены в свете общности статусов и ролей, социальных норм и санкций, социальных организаций, которые выполняют функциональные миссии педагогического процесса – развитие, образование и воспитание.

Ключевые слова: социальные институты, социальная система, педагогический процесс, развитие, образование, воспитание

Koretskaya L. O.

THE FUNCTIONS OF SOCIAL INSTITUTES IN KONTEKST OF FORMATION OF EDUCATIONAL AND UPBRINGING PROCESS

Social institutes as the functional centers of educational and upbringing process are being considered. Social institutes as integration systems are defined in the light of community of statuses and roles, social standards and sanctions and social organizations performing functional missions of pedagogical process – development, education and upbringing.

Key words: social institutes, pedagogical process, development, education, upbringing.

УДК 37.013

Логвиновська Т.А.

МОТИВАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ ЇЇ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

У статті розглядаються основні змістовні параметри мотиваційного компонента як складової соціальної спрямованості студентської молоді. Студентське середовище забезпечує систему мотивів соціального буття студентів, що висвітлені як позитивні характеристики процесу виховання, так і негативні прояви їх поведінки.

Ключові слова: мотиваційний компонент, соціальна спрямованість, виховний процес

Спрямованість як суттєва інтегральна характеристика особистості знаходиться серед основних категорій теорії виховання. Зокрема, Т. Коннікова зазначає: "...поняття спрямованості особистості абсолютно плідне для теорії виховання і може бути підґрунтям для вирішення нагальних завдань виховної роботи" [3: 13]. Спрямованість особистості трактувалася як "наслідок виникнення у людини в процесі її онтогенетичного розвитку достатньо стійких домінуючих мотивів, які визначають ієрархічну структуру мотиваційної сфери, характерну для даної особистості". Оскільки моральна палітра була провідною характеристикою, то виокремлюються ті домінуючі мотиви, які безпосередньо визначають моральну спрямованість поведінки; мотиви, пов'язані зі ставленням до інших людей, колективу, спільноти, суспільства і самого себе.

Слід зазначити, що таким чином було виконано соціальне замовлення для практичної педагогіки: окреслилася парадигма виховної роботи як основи для виховання спрямованості особистості. Тому у більшості досліджень, що стосувалися спрямованості особистості, особливо акцентувалася увага на удосконалення питань теорії і практики соціальної взаємодії. Але при цьому поза увагою залишалися серйозні дослідження можливих перехідних видів спрямованості особистості, нюансів і особливостей її багатогранної структури [1: 32].

Тому метою нашої статті є висвітлення мотиваційного компонента як складової соціальної спрямованості молоді у студентському середовищі.

Спрямованість особистості у дослідженнях Л. Новікової розглядалася як інтегральне явище, що дало можливість характеризувати її як окреслену системну структуру властивостей. Властивостями спрямованості особистості, як зазначає Л. Новікова, виступають переваги, стійкість, інтенсивність, динамічність, взаємозв'язок і взаємозбагачення її окремих компонентів і всієї сукупності. Крім того, Л. Новікова звертає увагу на стійкість як необхідний чинник суспільної спрямованості особистості, а відповідальне ставлення до роду своїх занять вважає основою її соціальної активності, яка забезпечує спрямованість [7: 24].

Педагоги і психологи розглядають спрямованість особистості у трьох вимірах, ґрунтуючись на дослідженнях Х. Лійметса:

- позиційно-оцінному аспекті, коли є тенденція спрямувати й оцінити свою активність чи то з позицій власної особистості, чи то з позицій будь-кого авторитетного іншого – групи, колективу, спільноти; – об'єктному аспекті – через ті матеріальні й ідеальні об'єкти, на які особистість скеровує свою активність чи відмову;
- часовому аспекті, який характеризує спрямованість з точки зору рівня зосередженості активності особистості на миттєвих чи майбутніх інтересах і потребах того чи іншого позиційного елемента спрямованості [6: 47].

Цінність такого підходу вбачається в тому, що він надає можливість аналізувати спрямованість особистості і в інших аспектах, окрім змістовного, який постійно знаходиться під увагою дослідників.

Мова йде про особливості виховного процесу, який дає можливість звернути увагу на характер тимчасової перспективи, якою особистість керується, а вона, у свою чергу, забезпечує відносну стійкість і стабільність її поведінки. Отже, можна створити реальне уявлення молоді людини про її зв'язок із власним майбутнім, що є одним із суттєвих завдань виховання.

Учені (О. Абдулліна, Л. Божович, І. Бех, І. Зязюн, Т. Коннікова, Л. Кондрашова, А. Макаренко, Н. Ничкало, В. Сухомлинський, Л. Савенкова, О. Савченко, В. Сластьонін, В. Семиченко, В. Чудновський, К. Хорні, В. Франкл) визначають потребу у соціальному становленні особистості досить своєрідно: як освітньо-виховну діяльність людини, що перейшла в звичку; як прояв нових суб'єктивних якостей особистості, її суспільної свідомості, моральної вихованості.

Структура потреби як педагогічного феномена у своєму змісті виражає підструктуру спрямованості особистості, де потреби як стан і властивості людської особистості виявляються в переконаннях, потягах, світогляді, ідеалах, прагненнях, інтересах, бажаннях як вираженні емоційно-вольової сфери, де волею визначається перехід до дії, до діяльності взагалі.

Такі опосередковані ланки визначають потреби як компоненти спрямованості особистості, до яких більшість дослідників разом із мотивами соціального впливу освітньо-виховної діяльності студентської молоді відносять і потреби. Учені пояснюють відповідність компонентів спрямованості особистості освітньо-виховній діяльності, її мотиваційній сутності, емоційно-вольовій відповідності і її змісту, стверджуючи їхню нетотожність і визначаючи відмінності між ними:

- формування основних компонентів спрямованості особистості (потреби, інтереси, соціальні установки і ціннісні орієнтації) – процес об'єктивний, а їх суб'єктивне відображення – мотиви;
- мотиви, у порівнянні з іншими компонентами спрямованості, менш стійке утворення; вони ситуативні, але дуже сприяють розвитку внутрішніх сил і зовнішніх умов, інтегрують у собі оцінку студентами своїх можливостей, здібностей, можливих результатів і способів дії;
- мотиви діяльності і поведінки є системоутворюючим компонентом спрямованості особистості; цю функцію вони виконують також стосовно проблеми освітньо-виховної діяльності, що знаходить своє відображення в сутності особистості студента, яке є частиною його загальної спрямованості;
- мотиви вибору професійної діяльності віддзеркалюють основний динамічний стан особистості студента і є підсумковими у потребовому стані особистості при виборі життєвого шляху [2: 67].

Як стверджує А. Кочетов, “дія потреби виявляється найчастіше у вигляді мотивів поведінки”, оскільки усі компоненти спрямованості особистості виконують спонукальну функцію, що активізує діяльність студента, а мотиви інтегрують їхній прояв, то останні виступають як родові поняття, з якого і вирізняється клас утворень, тобто компоненти спрямованості особистості; у цьому аспекті кожен компонент спрямованості особистості співвідноситься з мотивом як сутність і явище, більш того, мотиваційна сфера при цілеспрямованому впливі на неї може бути змінена дуже швидко, протягом чотирьох-п'яти місяців, до рівня, що забезпечує досягнення конкретних цілей [4: 15].

На наш погляд, такий цілеспрямований вплив, що сприяє підвищенню ефективності мотиваційної сфери освітньо-виховної діяльності студентської молоді, повинен здійснюватися в системі взаємозв'язків у вузі як соціальній інституції, як громадській організації, як осередку своєї системи засобів масової інформації, здатних здійснювати зв'язки у напрямках, що забезпечують формування окреслених компонентів соціальної спрямованості студентської молоді в освітньо-виховній діяльності.

Так буде організований процес виховання їхньої соціальної спрямованості як інтегральної ідейно-моральної якості, що включає позитивне ставлення до основних видів пізнання, інтересу до них, потреби в них, переконаності у їхній необхідності як сенсі життя, прагнення до вироблення й удосконалення умінь їхнього професійного становлення на шляху досягнення соціальної зрілості.

Нам необхідно виявити провідні потреби студентської молоді, що дозволить акумулювати систему суспільних відносин, у які вони включені у процесі освітньо-виховної діяльності, тим самим ми зуміємо фіксувати особливості мотивації й інших їхніх проявів безпосереднього особистісного становлення в умовах дослідно-експериментальної роботи. Тобто, визначаються завдання, спрямовані на освітньо-виховну діяльність студентської молоді, як компоненти соціальної спрямованості особистості забезпечують виховання необхідних суспільних якостей – позитивної суспільної мотивації, системної і стабільної вольової сфери, компетентної змістовної місії оволодіння соціумом [5: 48].

Таким чином, між компонентами соціальної спрямованості і мотивами існує складний зв'язок, який виражається в тому, що потреба може стати мотивом, якщо вона зв'язана зі своїм об'єктом. Тип її мотивації формується в залежності від того, які характеристики, властивості цього об'єкта особистістю виокремлюються в якості значущих або провідних.

Педагогічною основою формування мотивів активної освітньо-виховної діяльності студентської молоді можна вважати завдання, співвіднесені зі змістом, засобами, формами і методами діяльності викладачів і вихователів.

У результаті схематичного аналізу структури особистості шляхом зіставлення найрізноманітніших думок ми прийшли до висновку, що соціальна спрямованість особистості є першою її підструктурою, яка увібрала в себе елементи, риси особистості, котрі віддзеркалюють індивідуально сфокусовану колективну суспільну свідомість. Її елементи, риси, об'єднані в групи, ми назвемо компонентами соціальної спрямованості, що складають цю підструктуру особистості.

Розглядати компоненти соціальної спрямованості студентської молоді як деяку суму величин ми не можемо в силу динамічності, інтегральності і педагогічної обумовленості цієї якості, що залежить, насамперед, від вікової специфіки соціальної зрілості студентів, яку ми характеризуємо, розглянувши при цьому взаємозв'язок потреб і мотивів у процесі соціального взаємовпливу у діяльності студентської молоді.

Диференціація пізнавальних і соціальних інтересів молоді є основою, на якій здійснюється процес формування професійних інтересів. Їхній характер і рівень розвитку у свою чергу характеризують соціальну спрямованість особистості як рівень розвитку її суспільних потреб. Важливим у цьому висновку є твердження про те, що "формування потреби в соціальній діяльності носить цілком реальний характер уже в цьому віці, у зв'язку з розвитком інтересів до змісту різних видів суспільної діяльності" [2: 33].

Більш того, така диференціація пізнавальних і навчальних інтересів студентів показує пряму залежність від мотивів участі молоді у продуктивній навчально-виховній діяльності. Ставлення студентської молоді до суспільного буття і його перетворення в потребу визначається співвідношенням економічної природи виробництва, соціально-класовою структурою суспільства, характером поділу праці й особистісних якостей та індивідуальними особливостями людини.

Зміст потребово-мотиваційної сфери соціальної спрямованості розроблено недостатньо. Мова йде про безліч мотивів, що спонукають молодих людей до вибору в умовах їх соціального становлення. Активність особистості залежить від безлічі потреб, що складають і визначають мотиваційну спрямованість молоді. Щоб стати мотивом, потреба повинна актуалізуватися, стати усвідомленою необхідністю. Як говорить Д. Кікнадзе, "мотивом може стати і стає в кінцевому рахунку тільки усвідомлена потреба" [2: 5].

Таким чином, виникнення, формування і розвиток мотивів ґрунтується на потребах, але, разом з тим, вони відносно самостійні, тому що потреба не в змозі визначити всю сукупність мотивів, їхню силу і стійкість.

І. Бех вважає, що "формування мотивів людини відбувається під впливом суспільних умов, цілеспрямованих виховних впливів і природних задатків, де вирішальна роль належить суспільним умовам і вихованню, де формуються, насамперед, вищі людські потреби. Так забезпечується можливість рівнобічного формування мотивів і потреб, при яких устанавлюється важливий для нас зв'язок: потреби реалізуються в поведінці і діяльності за допомогою мотивів... ієрархічна будова поглибової основи мотивації особистості стає позицією, на основі якої будується особистісно орієнтований виховний процес" [1: 182].

Основним у вихованні соціальної спрямованості студентської молоді ми вважаємо отримання досконалих знань про суспільство, про соціальну реальність, існуючі в дійсності соціальні явища й процеси як життєво необхідні потреби. Мотиваційна ефективність освітньо-виховної діяльності з формування цієї якості визначається на основі сформованості гармонійної єдності особистісно і суспільно значущих мотивів освітньо-виховної діяльності студентської молоді. Емоційно-позитивне ставлення до освітньо-виховної діяльності, яке

забезпечує формування системи особистісно значущих ціннісних якостей з виховання соціальної спрямованості студентської молоді – отримання бажаного соціального статусу, бачення соціуму як необхідного середовища для самовдосконалення.

З характеристики критеріїв виховання соціальної спрямованості у студентської молоді, класифікації цих типів ми визначили три групи студентів за ступенем сформованості в них соціальної спрямованості.

Характеризуючи студентів шляхом компонентно-структурного аналізу, з'ясовуємо, що мотиваційний компонент представлений як малоспрямований на соціальну діяльність і виражений наступними мотивами: значущості суспільної діяльності, колективістичними мотивами, емоційно-ціннісними мотивами – інтерес до освітньо-виховної діяльності, її змісту і результатів, прагнення реалізувати інтерес до різних професій; мотивами змушеної участі у соціальній діяльності – побоювання, осуд, очікування винагороди, схвалення, матеріальної зацікавленості; мотивами егоїстичної спрямованості – прагнення одержати користь для себе.

Такі реальні можливості з виховання соціальної спрямованості у студентів дозволяють з'ясовувати широкомасштабну багатофакторну панораму різнобічної соціальної діяльності молоді, визначеної нами в експериментальній роботі.

Крім того, студентство характеризується мотиваційною сферою, що включає в себе особистісно і суспільно значущі мотиви і переконаність у необхідності діяльності як першій життєвій потребі. Для неї характерні емоційно-пізнавальні і суспільні мотиви, а також мотиви, адекватні до значущості суспільно корисної діяльності – усвідомлення необхідності навчання, почуття обов'язку й відповідальності, прагнення приносити у майбутньому користь суспільству.

Розглянута проблема потребово-мотиваційної сфери студентської молоді спонукає нас більш ґрунтовно охарактеризувати когнітивний та емоційно-ціннісний компоненти, що є складовими дослідження соціальної спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2. – К.: Либідь, 2003. – 338с.
2. Кикнадзе Д. Потребности. Поведение. Воспитание. – М.: Мысль, 1968. – 148с.
3. Конникова Т.Е.Формирование общественной направленности личности школьников как педагогическая проблема // О нравственном воспитании школьников. – Л., 1968. – С. 3-28.
4. Кочетов А.И. Педагогические исследования. – Рязань, 1975. – 178 с.
5. Крутецкий В.А. Психологические проблемы формирования педагогической направленности и педагогических способностей. – М., 1982. – 267 с.
6. Лийметс Х.И. Образ жизни как категория развития в педагогике и психологи. – Таллинн, 1982. – С.46-50.
7. Новикова Л.И. Личность школьника как объект педагогических исследований. – М., 1980. – 234 с.

Логвиновская Т. А.

МОТИВАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО БЫТИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В КОНТЕКСТЕ ВОСПИТАНИЯ ЕЕ СОЦИАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В статье раскрываются основные содержательные параметры мотивационного компонента как составляющей социальной направленности студенческой молодежи. Студенческая среда обеспечивает систему мотивов социального бытия студентов, которые рассматриваются как положительные характеристики процесса воспитания, так и отрицательные проявления их поведения.

Ключевые слова: мотивационный компонент, социальная направленность, процесс воспитания

MOTIVATION OF SOCIAL BEING OF STUDENT YOUTH IN THE CONTEXT OF EDUCATING ITS SOCIAL DIRECTION

The fundamental sapid parameters of motivational component as a form of social direction of student youth is being examined in this article. Student environment provides a system of motives of social being of students being examined both as positive characteristics of educational process and negative display of their behaving.

Key words: motivational component, social direction, educational process

УДК 37.06:372.31:316.62

Панагушина О.Є.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ПІД ВПЛИВОМ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У статті розглядаються деякі аспекти соціалізації сучасного молодого покоління в умовах діяльності молодіжних організацій. Автор статті розкриває особливості соціалізації молоді в діяльності неформальних молодіжних організацій, спрямовує науковий погляд на дослідження проблеми соціалізації юних під впливом молодіжних організацій, що функціонують у мережі Інтернет.

Ключові слова: соціалізація, молодь, молодіжні організації, суспільство.

Сучасний український соціум перебуває у складному періоді суспільних змін, коли старі принципи моралі і права вже не працюють ефективно, а нові тільки зароджуються і напрацьовуються. Особливо від такого стану суспільства потерпає молоде покоління. У вирі соціально-політичних і культурно-етичних змін молоде покоління почуває себе обділеним увагою дорослих. Часто молодих не розуміє навіть найближче оточення – педагоги, батьки, родичі. Це спонукає до відчуження, формує потребу в самоствердженні, призводить до постановки нереалістичних цілей, а не досягнення їх викликає невдоволеність. Саме звідси в молодого покоління виникає відчуття власної неадекватності й низька самооцінка, особливо гостра потреба в увазі й повазі дорослих. Бажаючи включитися в “дорослу” діяльність, молодь і, насамперед, учнівська, інтуїтивно шукає спосіб застосування своїх сил і талантів у різних (формальних і неформальних) молодіжних і дитячих організаціях, об’єднаннях, групах, угрупованнях, проводячи в них увесь свій вільний час.

Проблема входження молодого покоління в життя, його адаптація до поточного стану цього суспільства, процес соціалізації юних перебуває нині в колі проблем, що вивчаються вітчизняними і зарубіжними науковцями. Серед наукових джерел з означеної проблематики на увагу заслуговують праці Н.Заверико, Г.Лактіонової, І.Зверевої, А.Капської, В.Оржеховської, С.Харченка та ін. Особливий інтерес у контексті проблеми діяльності підростаючого покоління в різноманітних молодіжних організаціях становлять роботи О.Бездверної-Хомерікі, А.Гулевської-Черниш, С.Диби, Ю.Жданович, О.Карпенко, Л.Ярової та ін.

Мета статті – розглянути проблему соціалізації молодого покоління в умовах впливу на нього діяльності різних молодіжних організацій.

За останні роки в ході соціокультурної, політико-економічної трансформації українського суспільства і переходу країни до демократичної моделі управління суттєво змінилися риси молодого покоління. Сучасна молодь характеризується підвищеною мобільністю, пізнавальною активністю – вона здатна в короткий термін формувати в своєму середовищі різні психологічні установки, які певною мірою визначають динаміку розвитку й спрямованість людини на наступне життя, на суспільну активність, на вміння забезпечувати свою гідну життєдіяльність.